

Muşkara'dan Nevşehir'e 290. Yıl

II. ULUSLARARASI NEVŞEHİR TARİH VE KÜLTÜR SEMPOZYUMU

TARİH | KÜLTÜR | ÇEVRE | TURİZM | SAĞLIK | EKONOMİ | İNANÇ | EĞİTİM

BİLDİRİ METİNLERİ

ntks.nevsehir.edu.tr
ntks@nevsehir.edu.tr

NEVŞEHİR'İN TBMM'DE İLK TEMSİLİ

Yrd. Doç. Dr. Haşim ERDOĞAN
Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi
hasimerdogan@nevsehir.edu.tr

ÖZET

Cumhuriyet sonrasında gelişip büyüyen, Niğde'ye bağlı bir ilçe olan Nevşehir 1954 yılında il olmuştur. O zamana kadar bir dönem Niğde mutasarrıflığı içinde yer alan Nevşehir, Cumhuriyet Dönemi'nde Niğde'nin il olması ile tam olarak buraya bağlı bir kaza merkezi halini almıştır. 20 Temmuz 1954'te Kırşehir ili ilçe haline getirilirken, 6429 sayılı Kanun ile Nevşehir il olmuş; Kırşehir'den Hacıbektaş, Avanos ve Mucur, Kayseri'den ilinden Ürgüp ve Niğde'den Gülşehir ilçelerini alarak sınırlarını genişletmiştir. Yine 24 Haziran 1954 tarihinde, Kozaklı bucağı bir ilçe merkezi haline getirilmiştir. 1 Temmuz 1957'de yürürlüğe giren 7001 sayılı Kanun ile Kırşehir tekrar il haline getirilince, Nevşehir'e daha önceden bağlanan Mucur ilçesi Kırşehir'e verilmiştir.

Nevşehir il olduktan sonra TBMM'de temsil edilme durumu söz konusu olmuş ve ilk defa 1957 seçimlerinde 4 milletvekili çıkararak mecliste temsil edilmiştir. XI. dönemde ilk kez temsil durumu kazanan Nevşehir ili daha sonraki dönemlerde Ankara'ya 3'er milletvekili göndermiştir. Nevşehir'in 1957 seçimleriyle meclise giden ilk milletvekilleri Necmeddin Önder, Hasan Hayati Ülkün, Zihni Üner ve Münip Hayri Ürgüplü'dür. biyografilerinin yanı sıra meclis faaliyetlerine de değinilecektir.

Anahtar Kelimeler: Nevşehir, Milletvekili, TBMM, 1957 Seçimleri.

ABSTRACT

Nevşehir which was a town related to Niğde development and growth after the Republic became a province in 1954. Until this time, Nevşehir where is included a period by governorship of Niğde has exactly became the center of district related to Niğde in Republic period. On 20 July 1954, Kırşehir province was converted a town. At the same year Nevşehir has became province with Law No 6429. It has expanded its boundaries by taking the towns of Hacıbektaş, Avanos and Mucur from Kırşehir; Ürgüp from Kayseri province; Gülşehir town from Niğde province. Also, Kozaklı district has became the center of town on 24 June 1954. Once Kırşehir has became a province again by Law No. 7001 which came into force on 1 July 1957, Mucur where has previously been linked to Nevşehir has been a town of Kırşehir.

After Nevşehir has became the prrovince, it has been represented the first time in Parliament and got four deputies in the 1957 elections. Nevşehir province has sent to Ankara three deputies in later periods. The first deputies of Nevşehir was Necmeddin Önder, Hasan Hayati Ülkün, Zihni Üner and

Münip Hayrı Ürgüplü. In this study, Their parliamentary activities will be discussed as well as the their biographies.

Keyword: Nevşehir, Deputy, TBMM, 1957 Elections.

1957 Ülke Geneli Seçim Sonuçları

1957 seçimleri, önceki seçimlere oranla sandık başına giden seçmen sayısının oldukça düşük kaldığı bir seçimdir. Demokrat Parti'nin büyük bir zafer kazandığı 1950 seçimlerinde sandığa gitme oranı % 89.06 iken bir seçim dönemi sonrasında 1954 seçimlerinde bu oran yaklaşık % 1 düşerek % 88.75 olmuştur.(Ahmad, 2010: 87) 1957 seçimlerinde ise ülke genelindeki seçime halkın katılım oranı % 76.6'ya düşmüştür. Bu düşüşte Demokrat Parti ile Cumhuriyet Halk Partisi arasındaki çekişmelerin yanı sıra Demokrat Parti'nin kendi içinde yaşamış olduğu karışıklıklar ve Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin dış politika da özellikle Suriye ile yaşamış olduğu buhranın halka yansması olarak değerlendirilebilir. Bu seçim döneminde halkta adeta seçimlere karşı bir soğukluk oluşmuştur. Bu orandaki düşüklük, Demokrat Parti'nin oy oranlarına da yansımış, önceki iki seçimde % 50'nin üzerinde oy alan bu parti 1957 seçimlerinde oy oranını % 48.6'lara kadar düşürmüştür. 1957 seçimleriyle Türkiye genelinde 610 milletvekili Ankara'ya gitmek üzere seçilmiştir. Bu seçilen vekillerden 8'i kadın milletvekilidir.(TÜİK, 2012:5)

Seçim sonucunda; Oy oranı % 48,6 olan Demokrat Parti 424 milletvekili çıkarırken, % 41,4 oy oranına sahip olan CHP ise Türkiye genelinde 178 milletvekili çıkarmıştır. Diğer bir parti olan CMP'nin oy oranı % 6,5'tir ve 4 milletvekili çıkarmıştır. HP ise % 3,5 oy oranına sahip olup, meclise yine CMP gibi 4 milletvekili ile katılmıştır (TÜİK, 2012:25). Seçim sonucunda, birinci parti olarak çıkan DP'nin her ne kadar oy oranı % 48'lerde olsa da seçim sisteminden dolayı milletvekili sayısı, toplam milletvekili sayısı içindeki oranı 69,5'tir(TÜİK, 2012:1) Yani Demokrat Parti seçim sisteminden dolayı % 50'nin altında oy almış olmasına rağmen neredeyse mecliste % 70 oranında temsil edilmiştir.

SİYASİ PARTİLER	ALINAN OY SAYISI	OY ORANI	MİLLETVEKİLİ SAYISI
DP	4.497.811	48,6	424
CHP	3.825.267	41,4	178
CMP	604,087	6,5	4

HP	321,471	3,5	4
VP	463	0	-
BAĞIMSIZ	1,85	0	-

Tablo 1. 1957 Milletvekili Türkiye Geneli Seçim Sonuçları

1957 Genel Seçimlerinde Nevşehir

Nevşehir’de seçime katılım bakımından adeta Türkiye’yi yansıtmaktadır. Zira sandığa gitme oranı % 81,6’dır. Bu seçimde Nevşehir’deki kayıtlı seçmen sayısı 84.186 iken bu seçmenlerden yaklaşık 5’te 1 i sandığa gitmemiş ve toplamda Nevşehir’de 68.733 kişi sandığa gitmiştir(TÜİK, 2012:75).

Nevşehir il olarak resmen ilk olarak temsil edildiği 1957 seçimlerinde 4 milletvekili ile TBMM’de temsil edilmiştir. Nevşehir Milletvekillerinin tamamı DP’nin olup; CHP, CMP ve HP meclise Nevşehir’den milletvekili gönderememiştir.

Bu seçimin sonucunda, ülke genelinde olduğu gibi Nevşehir’de de DP en yüksek oy alan partidir. % 42,4 oy oranıyla 28.878 oy alarak şehrin 4 milletvekilinin tamamını meclise göndermiştir. CMP ve CHP ise Nevşehir’de birbirlerine çok yakın sayıda oy alan iki parti olmuştur. 19.706 oy alarak % 28,9 oy oranıyla CMP Nevşehir’de ikinci olurken CHP aldığı 19.593 oy ve % 28,7 oranı ile 3. sırada kalmıştır(TÜİK, 2012:75).

SİYASİ PARTİLER	ALINAN OY SAYISI	OY ORANI	MİLLETVEKİLİ SAYISI
DP	28,878	42,4	4
CMP	19,706	28,9	-
CHP	19,593	28,7	-

Tablo 2. Nevşehir’de 1957 Milletvekili Genel Seçimi Sonuçları

Tek dereceli liste usulü çoğunluk seçim sisteminin uygulandığı 1957 seçimlerinde Nevşehir Türkiye Büyük Millet Meclisi’ne XI. Dönem Milletvekilleri olarak 4 milletvekili göndermiştir. Bu milletvekilleri; Necmeddin Önder, Hasan Hayati Ülkün, Zihni Üner ve Münip Hayri Ürgüplü’dür.

Necmeddin Önder'in Biyografisi

XI. Dönem Nevşehir Milletvekillerinden olan Necmeddin Önder 1913 yılında Nevşehir'de doğmuştur. Baba adı Mustafa, anne adı Lütfiye'dir. Evli ve iki çocuk babasıdır. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi mezunudur ve aynı zamanda iktisatçısıdır, Yabancı dili Fransızcadır. Ticaret Vekâleti Teşkilâtlandırma Umûm Müdürlüğü görevinde bulunmuştur. (TBMM Arşivi, TBMM Âzasına Mahsus 2427 Numaralı Zat ve Sicil Dosyası, Tercümeihal Varakası)

Necmeddin Önder, 27 Mayıs Darbesi'nin etkilediği milletvekillerinden biriydi. Ankara'da Millî Birlik Komitesi kurulunca tevkiflerin başladığı sırada dönemin Meclis Tahkikat Komisyonu üyelerinden Necmeddin Önder'in de tevkif listesinde adı vardı.(Aydemir,1990:362-363) Yassıada duruşmalarında müebbet hapis cezasıyla yargılandı.(Toker,1961:11)

Siyasetteki bu çalkantılı sürece rağmen Necmeddin Önder milletvekilliği döneminde temsil ettiği Nevşehir'e ve ilçelerine gitmeyi ihmal etmemiştir. Parti teşkilatlarını ve yerli ahaliyi ziyaret etmek üzere Kozaklı'ya (Yeni Nevşehir S.43:1) ve ardından Avanos'a geçerek vatandaşlarla görüşmelerde bulunmuştur.(Yeni Nevşehir S.44:1) Ayrıca yazarlık yönü de olan Necmeddin Önder'in; "Yassıada'da Millî İrade Nasıl Mahkûm Edildi"(Önder,1990) ve "Siyasi Hesaplaşma Yahut 27 Mayıs" (Önder,2008) isimli kitapları vardır. Önder 10 Şubat 1993'te vefat etmiştir (TBMM Albümü,2010:744)

Meclis Faaliyetleri

Necmeddin Önder, milletvekili olduğu dönem içerisinde dönem içerisinde Bütçe Encümeni üyeliği yapmıştır.(Arslan,2013:769) Ticaret Vekâleti, Bankalar Kanunu gibi meseleler başta olmak üzere 17 ayrı konuda mecliste konuşma yapmıştır. Bu konuşmaları konularına göre şöyle sıralayabiliriz:

Ticaret Vekâleti'nin 1958 yılı bütçesi münasebetiyle yaptığı konuşmada muhalefetin eleştirilerine karşı "Bugün ki idarenin de bir gün mazi olacağından bahsedildi. Evet Bugün ki iktidar bir gün mazi olabilir ama Türk milletinin kalkınmasında bir altın devri olarak daima yâd edilecektir" (TBMM Z. C., 11. Dönem, 2. Cilt, 1. İçtima, 48. Birleşim, 27. II. 1958:918-919) diyerek Demokrat Partililerin yoğun alkışları arasında konuşmasını bitirmiştir.

Bankalar kanunu ile ilgili konuşması ise “Halkbank” ile ilgilidir. Meclisteki muhalefet Halkbank’ın şube sayısının çok az olduğunu ve birkaç şubeyle bu bankanın ne yapabileceğini tartışırken Necmeddin Önder kürsüye çıkarak o dönemde Türkiye’de 40 şubesi olduğundan ve her sene 8-10 şube açılarak büyümekte olduğunu söyleyerek muhalefetin bu eleştirilerine karşı gelmiştir.(TBMM Z.C., 11. Dönem, 4. Cilt, 1. İçtima, 79. Birleşim, 11. VI. 1958:433-434)

Kadastro ile ilgili konuşmasında 1925’ten 1950’lere kadar işlerin çok yavaş yürüdüğünden, Demokrat Parti’nin iktidara geldiği 1950 yılından itibaren ise tapu ve kadastro işlerinin hızlandığından bahsetmiştir. 1925-1950 yılları arasında Türkiye genelinde 266 bin parselin kadastro yapılrken bu sayının 1951 ila 1955 yılları arasında 700 bine çıktığı, tapulama kanunu ile artık modern havadan uçaklar vasıtasıyla bu parselleme işlemlerinin yapıldığı konuları üzerinde durmuştur.(TBMM Z.C., 11. Dönem, 7. Cilt, 2. İçtima, 44. Birleşim, 24. II. 1959:671-672)

Necmeddin Önder’in genellikle şehircilik ve iktisadi konularda konuşmalarının olduğunu görmekteyiz. 1959 yılında yaptığı Maliye Vekâleti bütçesi ve Ticaret Vekâleti bütçesi için yapmış olduğu konuşmalardan da bu durum anlaşılmaktadır.(TBMM Z.C., 11. Dönem, 7. Cilt, 2. İçtima, 45. Birleşim, 25. II. 1959:740-741,892-895) Bütçe ve mali konuların yanı sıra Futbol müsabakalarında müşterek bahisler tertibi hakkındaki Kanun münasebetiyle yaptığı konuşmada oldukça dikkat çekmektedir. Meclisteki muhalefet bahislerin bir kumar olduğunu vurgulamış, gençleri zehirleyen ve kumara alıştıran bir durum olarak görürken Necmeddin Önder söz alarak “Kumar ile hiçbir alakası yoktur. Bu muayyen bir spor bilgisini ve zihni tahmin kabiliyetini ve bir müsabakanın sportmence tecellisine vesile verecek bir teşebbüs mahiyetindedir” demiştir.(TBMM Z.C., 11. Dönem, 8. Cilt, 2. İçtima, 62. Birleşim, 29, IV. 1959:434-435.)

Necmeddin Önder’in Demokrat Parti’nin muhalefetin iddialarını çürütücü ve karşı tezler üreten aktif savunucusu konumunda olduğunu görmekteyiz. Bir konuşmasında CHP’li İsmet İnönü’nün Demokrat Partili Dâhiliye Vekili’ne “Kütük Bakanı” demesini “yakışksız ve yaşlılık gereği” diyerek yorumlamıştır. Yine İsmet İnönü ile ilgili olarak Turhan Feyzioğlu ile sözlü münakaşaya girmiştir.(TBMM Z.C., 11. Dönem, 11. Cilt, 3. İçtima, 37. Birleşim, 15. II. 1960:896-900.)

1960’ta üniversite ve maarif bütçeleri ile ilgili konuşmasında burs alan öğrencilerin zorunlu hizmet kanunu ile ilgili Adana Milletvekili Suphi Baykam’ın

kendisine hitaben: “Sen askerî liseden ayrıldın borcunu ödedin mi?” sorusuna oldukça hiddetlenerek “Bunu ispat edemezse dünyanın en şerefsiz ve ahlâksız, en namussuz şahsı olduğunu” söyledi. Kendisinin subayken ordudan ayrıldığını, öğrencilikten ayrılmadığını, ordudan ayrılmasının sebebinin de yoklamaya girmek ve saç kesmemek olduğunu söyledi.(TBMM Z.C., 11. Dönem, 12. Cilt, 3. İctima, 48. Birleşim, 26. II. 1960:633-634.) Önder’in muhalefet ile iktidarın en keskin siyasî ayrım konusu olan iktisadi politikalar ile ilgili yoğun konuşma gündemi olduğunu görmekteyiz.

Hasan Hayati Ülkün Biyografisi

Hasan Hayati Ülkün 1915 yılında Nevşehir’in Göre kasabasında doğmuştur. Baba adı Mustafa, anne adı Hatice’dir. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi’ni bitirmiş olup yabancı dili İngilizcedir. Türkiye’nin farklı bölgelerinde hâkim ve savcılık görevlerinde bulunmuştur. İstatistik Umûm Müdürlüğü Tasnif Şubesi Daimî Memurluğu, Zonguldak Mıntıkası İktisat Müdürlüğü Memurluğu, Palu ve Artvin’de Savcı Yardımcılığı, Kilis, Sarkışla ve Nevşehir Hukuk Hakimliği, Görele Hakimliği görev yaptığı yerlerdir.(TBMM Arşivi, TBMM Âzasına Mahsus 2130 Numaralı Zat ve Sicil Dosyası, Tercümeihal Varakası)

27 Mayıs Darbesi’nin etkilediği milletvekillerinden biri de Hasan Hayati Ülkün’dü. Yassıada Duruşmaları’nda 5 yıl hapis cezasıyla yargılandı.(Toker,1961:14) Türk Ceza Kanunu’nun 146/3. ve 173. maddeleri hükmünce 5 yıl müddetle ağır hapsine ve 1 yıl 8 ay müddetle Nevşehir’de emniyeti Umumiye Nezareti’nde bulundurulmasına karar verildi.(Özsakallı, 2009:173)

Hasan Hayati Ülkün, milletvekili seçildiği şehir olan Nevşehir’e ara ara ziyaretlerde bulunarak seçmenlerinin nabzını yoklamıştır.(Yeni Nevşehir S.118:1) Partisinin Avanos ilçe kongresine iştirak etmiştir.(Yeni Nevşehir S.120:1) Ayrıca şehirde bulunan diğer iki Nevşehir milletvekili Münip Hayri Ürgüplü ve Zihni Üner ile birlikte Nevşehir’in merkez köylerini ziyaret ederek vatandaşların ihtiyaçlarını bizzat mahallinde görerek, gerekli tedbirleri almaya çalışmışlardır.(Yeni Nevşehir S.120:1)

X. Dönem Niğde ve XI. Dönem Nevşehir milletvekilliği yapan Hasan Hayati Ülkün 22 Aralık 1994 yılında hayatını kaybetmiştir.(TBMM Albümü 2010:744)

Meclis Faaliyetleri

Hasan Hayati Ülkün, görev yaptığı XI. dönem içerisinde Adliye Encümeni ve Meclis Kütüphanesi Encümeni üyeliği yapmıştır.(Arslan,2013:766) Nevşehir milletvekilliği süresince mecliste 2 konuşma yapmış, 1 kere de teklifte bulunmuştur. Bir kısmı ithal eşyalarından alınmakta olan hazine hissesinin kaldırılması hakkındaki kanun münasebetiyle yaptığı konuşmada kendi hükümetinden bir ricada bulunarak ithal mallardan alınan hazine vergisinin azaltılmasını istemiştir. Böylece akaryakıtın daha da ucuzlayacağından bahsetmektedir. Bu konuşmasında kendi partisinden olan Maliye Vekili'nden böyle bir ricada bulunmaktadır.(TBMM Z.C., 11. Dönem, 6.Cilt, 2. İçtima, 19. Birleşim, 24. XII. 1958:287-288.) Bu tür isteklerin genelde muhalefet tarafından yapıldığı TBMM'nde adeta parti içi demokrasi olduğunu gösterircesine kendi üyesi bulunduğu partiden isteklerde bulunmuştur. Türkiye Büyük Millet Meclisi Tahkikat encümenlerinin vazife ve salâhiyetleri hakkındaki Kanun münasebetiyle yaptığı konuşmanın yanı sıra, esnaf vergisi kanununun kaldırılması yönünde teklif vermiş.(TBMM Z.C., 11. Dönem, 6. Cilt, 2. İçtima,9. Birleşim, 1. XII. 1958:4.) Bu çalışmalar sonuç vermiş olacak ki esnaflar bazı vergilerden muaf tutulmuştur. Demokrat parti milletvekili olmasına rağmen kendi partililerinden isteklerde bulunmuş ve bu istekler sırasında yapılan uygulamaları eleştirircesine isteklerde bulunan ender milletvekillerindendir.

Zihni Üner Biyografisi

Zihni Üner 1900 yılında Aksaray'da doğmuştur. Baba adı Ahmet Hulusi, Anne adı Rasime'dir. Harp Okulu, Fen Tatbikat Okulu ve Fransa Versaille Yüksek Askerî Mühendis Okulu mezunudur. Yabancı dili Fransızcadır. Fen ve Tatbikat Okulu Demir Yolu Öğretmenliği, Genelkurmay Başkanlığı Demir Yol Müttehassıslığı, Demir Yol Tugayı Komutan Muavinliği, Genelkurmay Ulaştırma Dairesi Başkanlığı görevlerinde bulunmuştur ve askeriyede Tuğgenerallik rütbesine kadar yükselmiştir.(TBMM Arşivi, TBMM Âzasına Mahsus 2131 Numaralı Zat ve Sicil Dosyası, Tercümeihal Varakası) Ayrıca Millî Savunma Bakanlığı kadrosundan Devlet Demiryolları ve Limanları İşletme Genel Müdürlüğü görevinde bulunmuştur.(BCA, Fon: 30.11. Yer: 02.185.38.11)

27 Mayıs hareketinden sonra Yassıada adalet divanınca yargılanan Zihni Üner hakkında, Türk Ceza Kanunu'nun 146/3. ve 173. maddeleri hükmünce 5 yıl müddetle ağır hapsine ve 1 yıl 8 ay müddetle Ankara'da emniyeti umumiye nezaretinde

bulundurulmasına karar verildi.(Özsakallı,2009:173) Kayseri’de cezaevinde bulunduğu sırada hastalandı. Tedavi için getirildiği Ankara’da vefat etti.(Arslan,2013:765)

Mebusluğu döneminde diğer vekiller gibi Nevşehir’e gelen Zihni Üner; merkez, kaza ve köylerde seçmenleriyle ve parti teşkilatıyla temaslarda bulunmuştur. Bu temaslarda neticesinde tespit edilen ihtiyaçları ilgili vekâletlere ileteceğini söylemiştir. Ayrıca meclis genel kurulunda da izahta bulunacaktır.(Yeni Nevşehir S.46:1) Vatandaşlarla görüşmelere belediye salonunda kalabalık halk kitlesine seslenerek başlamıştır ve halkın isteklerini dinlemiştir.(Yeni Nevşehir S.47:1) Akşam Üçhisar’a (Uçhisar) gitmiş ve halkın sevgi tezahüratıyla karşılanmıştır.(Yeni Nevşehir S.47:1) Daha sonra Sulusaray, Çat ve Narköy’e uğrayarak halk ile temaslarda bulunmuştur. (Yeni Nevşehir S.49:1) Avanos, Ürgüp ve Derinkuyu ilçeleri ile Zile köyüne de ziyaretlerde bulunmuştur.(Yeni Nevşehir S.50:1)

Zihni Üner ayrıca gazetecilik konusunda da hassas davranmış ve dönemin gazetelerinden Yeni Nevşehir gazetesine teşekkür mahiyetinde bir mektup göndermiştir.(Yeni Nevşehir S.15:1) Hasan Hayati Ülkün’de olduğu gibi X. dönem Niğde ve XI. dönem Nevşehir milletvekilliği yapan Zihni Üner evli ve iki çocuk babasıdır.(TBMM Albümü, 2010:744)

Meclis Faaliyetleri

Dönem içinde Milli Müdafaa Encümeni üyeliği yapmıştır.(Arslan,2013:765) 16 kez söz alarak konuşma yapmıştır. Sivil müdafaaın önemi, şehircilik konusunda planlamaların daha modern yapılması,(TBMM Z.C., 11. Dönem, 3. Cilt, 1. İçtima, 60. Birleşim, 16. IV. 1958:292-295.) asker olduğu için şehirlerin modern silahların zararlarına dayanıklı hale getirilerek imar edilmeleri, askerî memurların subaylığa nakilleri, subayların yaş hadlerinin düzenlenmesi (TBMM Z.C., 11. Dönem, 3. Cilt, 1. İçtima, 51. Birleşim, 26. III. 1958:88.) konularında mecliste konuşmaları vardır.

Milli Müdafaa Vekâleti’ne ait 1959 yılı bütçe konuşmasında silahlı kuvvetlerin üyesi bulunan Nato’ya uygun modern bir şekilde donatılması gereğini vurgulamıştır.(TBMM Z.C., 11. Dönem, 7. Cilt, 2. İçtima, 44. Birleşim, 24. II. 1959:725.) Ayrıca Amerikan yardımı ile 120 bin ere okuma-yazma öğretilmesinin çok yararlı olacağını söylüyor. Askeri lojman sayılarının artırılması üzerine gündeme gelen konuşmada Halk Partisi sözcüsü Asım Eren ile sözlü atışmaları olmuştur. Asım Eren’in askerlerin iâşe ve melbûsat (elbise) yetersizliğinden bahsetmesi üzerine Zihni Üner’de

“Hepiniz bilirsiniz ki Türk Ordusunda şimdiye kadar hiçbir asker ne çıplak, ne de aç kalmıştır. Bugünde yarında bu böyle olmayacaktır” diyerek salonun alkışını almıştır. (TBMM Z.C., 11. Dönem, 4. Cilt, 1. İctima, 66. Birleşim, 9. V. 1958:90.)

1959 yılına ait Maarif Vekâleti bütçesi görüşülürken yaptığı konuşmada sanat enstitülerinin klasik branşlardan arınıp Motor ve Elektrik gibi alanlara yer verilmesi gerekliliğinden bahseder. Nevşehir’den örnek vererek 5 senedir sanat enstitüsünün çalıştığını, ancak bölgede motor ve nakliyeciliğin çok fazla kullanılmasına rağmen demircilik, marangozluk ve tesviyecilikten kurtulamadığımızı söyler. Motor ve Elektrik üzerine şubeler açılması gerektiği ve yeni tesisler kurulması gerekliliğini belirtmiştir. (TBMM Z.C., 11. Dönem, 7. Cilt, 2. İctima, 45. Birleşim, 25. II. 1959:818-819.)

Zihni Üner hakkında 1954’te demiryollarında görevliken denizin doldurulup bunun üzerine 5-10 ev yapılmasına dair muhalefetin suçlamaları ve bu konuda tahkikat yapılmasını istedikleri görülmektedir.(TBMM Z.C., 11. Dönem, 8. Cilt, 2. İctima, 55. Birleşim, 1. IV. 1959:242-243.) Yine dikkat çeken bir konuşma Orta Doğu Teknik Üniversitesi Kanunu münasebetiyle yaptığı konuşmadır.(Yeni Nevşehir S.14:1) O dönemde bir İngiliz Profesör ODTÜ’ye bir laboratuvar malzemesi hediye ediyor. Gümrük vergisi mevzuatı dolayısıyla bu malzeme kullanıma alınamayıp gümrükte kalıyor. Vergi bağış yapan İngilizlerden alınmak durumunda olduğu için karışıklıklar çıkıyor, sonuçta İngiliz bir profesör bu malzemeyi hibe ediyor ve birde bundan vergi isteniyor. Bu hediyeğin geri çekilmesi İngilizler tarafında gündeme geliyor. Üniversitelere dışarıdan yapılacak bağış, hibe vasiyet gibi durumlarda ilmi yardımların sıkıntıya girmesi söz konusu oluyor. Bu sorunların yaşanmaması adına mevzuatta bazı düzenlemelere gidilerek bu durumda yurtdışından gelen malzemelere vergi uygulanmamasını istiyor.(TBMM Z.C., 11. Dönem, 9. Cilt, 2. İctima, 73. Birleşim, 27. V. 1959:369.)

Münip Hayri Ürgüplü (Tahir Münip Ürgüplü) Biyografisi

Münip Hayri Ürgüplü 1905 yılında Ürgüp’te doğmuştur. Baba adı Hayri, anne adı Münise’dir. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi’nden mezun olup, Cenevre Hukuk Fakültesi’nde hukuk doktorasını yapmıştır. Fransızca ve Almanca bilmektedir. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Medeni Hukuk Doçentliği, Sümerbank Hukuk Müşavirliği, İstanbul Elektrik Tranvay ve Tünel İşletmeleri Genel Müdürlüğü Hukuk Müşavirliği ve Avukatlığı ve Serbest Avukatlık görevlerinde bulunmuştur.(TBMM Arşivi, TBMM Âzasına Mahsus 2428 Numaralı Zat ve Sicil Dosyası, Tercümeihal Varakası) Münip

Hayri Ürgüplü, 27 Mayıs Hareketinin ardından Yassıada Duruşmaları'nda yargılanan milletvekillerinden biridir ancak beraat etmiştir (Toker,1961:16)

Nevşehir'i unutmayan milletvekillerinden biri de Münip Hayri Ürgüplü'dür. Yanında Nevşehir'in bir diğer milletvekili Zihni Üner ile birlikte merkezde, kaza ve köylerde seçmenleriyle ve parti teşkilatıyla temaslarda bulunmuştur.(Yeni Nevşehir S.46:1) Temaslara, yine Zihni Üner ile birlikte Belediye salonunda başlamıştır ve halkın isteklerini dinlemiş, akşam Üçhisar'a gitmiş ve halkın sevgisiyle karşılanmıştır.(Yeni Nevşehir S.47:1) Ardından Sulusaray, Çat ve Narköy'e giderek halk ile temaslarda bulunmuştur.(Yeni Nevşehir S.49:1) Avanos, Ürgüp ve Derinkuyu ilçeleri ile Zile köyüne de gitmiştir.(Yeni Nevşehir S.50:1) Ayrıca Münip Hayri Ürgüplü gazetecilik hususunda hassas davranmıştır. Nevşehir'in yerel gazetelerinden "Yeni Nevşehir Gazetesi" ne, gazetenin Ürgüp ilçesi hakkındaki ifadelerinden dolayı teşekkür yazısı göndermiştir.(Yeni Nevşehir S.45:1) XI. dönem Nevşehir Milletvekili olan Münip Hayri Ürgüplü evli ve üç çocuk babasıdır. 3 Haziran 1979 yılında hayatını kaybetmiştir. (TBMM Albümü,2010:744)

Meclis Faaliyetleri

Münip Hayri Ürgüplü, dönem içinde Hariciye Encümeni üyeliği yapmıştır.(Arslan,2013:768) XI. milletvekilliğinde, mecliste 9 konuşma yapmış, 6 defa teklifte, 1 defa da takrirda (önerge) bulunmuştur. Türk Ceza Kanunu'nda yapılacak değişikliklerle ilgili konuşmasında babasının sözünü hatırlatarak söze başlar. Hangi mesleği seçmeliyim diye sorduğunda babasının cevabı "samimiyet" olmuştur. (TBMM Z.C., 11. Dönem, 2. Cilt, 1. İçtima, 39. Birleşim, 17. II. 1958:112-114.) TBMM'de yaptığı işlerde babası Mustafa Hayri Ürgüplü'nün oldukça etkisinde kaldığı anlaşılır. Genellikle dini konularda söz almış ve konuşmalarının genelinde "Allah, Din, İman ve İnanç" gibi ifadelere sık sık rastlanmaktadır. Peygamberlere ve dine karşı kötü sözler söyleyenlerin cezalandırılması ile ilgili kanun teklifi vermiştir. Bu sırada Muhalefet sıralarından gelen "Allah muhtaç mıdır ki hüküm çıkarıyoruz" sözüne karşılık olarak Kur'an-ı Kerim'den cevap vererek Allah'a yardım ederseniz, Allah'ta size yardım eder demiştir. Her ne kadar kıyaslamıyorum dese de Atatürk'ün de "Atatürk'e Hakaret Kanunu" çerçevesinde korunduğundan bahsetmiştir. Meclis kürsüsünde bir kese kağıdı göstererek "Haline bakınız!" Bu Kur'an yapraklarından yapılmıştır. Manavlarda bakkalarda ve kasap dükkanlarında yerlerde sürünmektedir diyerek dine saygıyı bir şekilde ceza ile öğreteceğini belirtmiştir.(TBMM Z.C., 11. Dönem, 3. Cilt, 1. İçtima, 50. Birleşim, 24. III.

1958:9-11.) Ayrıca “üstün zekânın da üstü” diye adlandırdığı çocukların kötü amaçlar için kullanılmalarının devlet eliyle engellenmesi adına çalışmalar da yapmıştır. Nevşehir milletvekili Zihni Üner ile ilgili yapılmak istenen tatbikatla ilgili insanların yalnızca siyasi faaliyetlerinden dolayı yargılanmaları gerekçesiyle davanın reddini rica etmiştir.(TBMM Z.C., 11. Dönem, 8. Cilt, 2. İçtima, 55. Birleşim, 1. IV. 1959:245.)

Orta Doğu Teknik Üniversitesi Kanunu dolayısıyla yaptığı konuşmada Müşavir Rektör tanımına karşı çıkarak Rektör unvanını gölgelediğinden bahsetmektedir. Bu unvanın rektör yardımcılığı anlamına gelecek olan Rektörlük müşavirliği ile değiştirilmesini istemiştir.(Yeni Nevşehir S.14:1)

Veraset ve İhtikal konusunda da TBMM’de konuşmalar yapmıştır. Bu konu da davaların oldukça uzun sürmesinin sakıncalarından bahsetmiştir.(TBMM Z.C., 11. Dönem, 9. Cilt, 2. İçtima, 78. Birleşim, 8. VI. 1959:606.)

Emekli, dul ve yetim maaşlarının vergiye tabi tutulması hakkında konuşarak emekli maaşının gelir olmadığını, geçim olduğunu söylemiştir. Hatta 7 milyarlık bütçede 17 milyonun hiçbir önemi olmadığını söylemiştir. “7 milyardan 17 milyonu çıkarırsak geriye yine 7 milyar kalır” nispet o derece küçüktür demiştir.

Ayrıca Lütfi adında bir memurun görevinin başındayken hayatını kaybetmesi üzerine memuriyetinde 25 yılı doldurmaya 2,5 ay kalan bu kişinin arkasında bıraktığı eşi ve çocuklarına ikramiye verilmediğini gündeme getirmiş ve bu olayla ilgili meclise takdir hakkını kullanarak vefat edenin ailesi lehinde bir karar verilmesi gerekliliği konusunda bir önerge vermiştir.(TBMM Z.C., 11. Dönem, 13. Cilt, 3. İçtima, 52. Birleşim, 4. IV. 1960:8.) Sigorta şirketleriyle ilgili de konuşma yapmıştır.

SONUÇ

Nevşehir, il olduğu 1954 yılından sonra ilk defa 1957 yılındaki seçimler ile beraber 4 milletvekilini Türkiye Büyük Millet Meclisi’ne göndermiştir. Sonraki dönemlerde bu sayıyı bir daha bulamamış ve her dönem 3 milletvekili ile mecliste temsil edilmiştir. İlk temsil parti düzeyinde Nevşehir’in tek parti ile temsil edilmesi olarak kendini göstermiştir. Türkiye genelinde iktidarı alan Demokrat Parti’ye mensup olan milletvekilleri o dönemin seçim sisteminin de etkisiyle Nevşehir’de oy kullananların çoğunluğunun oylarını aldıkları için tamamı Demokrat Parti’den Türkiye Büyük Millet Meclisi’ne seçilmiştir. Aralarında daha önce Niğde milletvekilliği yapmış olan tecrübeli milletvekilleri de vardır. Bu milletvekilleri şehrin ihtiyaçlarına karşı duyarsız kalmamış,

sık sık Nevşehir'e ve ilçelerine ziyaretlerde bulunarak halkın isteklerini dinlemişlerdir. Milletvekillerinin iktidar partisinden olmaları Nevşehir için önemli bir avantaj olarak görülmüştür. Zira bu durum yerel gazetelerde gündeme getirilmiştir. İktidar partisinin diğer partilere göre Nevşehir'de oy oranının fazla olması şehre ve ilçelerine hizmetin daha fazla ve hızlı geleceği şeklinde yorumlanmıştır. Her ne kadar şehir bunu bir avantaj gibi görse de meclis zabıtlarından anlaşıldığına göre ilk dönem milletvekilleri Nevşehir ile alakalı çok fazla istekte ve öneride bulunmamışlardır. Nevşehir adı sadece birkaç konuşmada geçmektedir. TBMM'de olmasa da Nevşehir'deki işlerin Demokrat Parti milletvekilleri tarafından hizmete dönüştürülmesi ve bu işlerin takibinin yapıldığını da görmekteyiz. Örneğin Nevşehir'de bulunan T.C. Ziraat Bankası lojmanlı hizmet binasının 660.000 liraya ihaleye çıkarılması işi dönemin yerel gazetesi "Yeni Nevşehir"e bir demokrat parti hizmeti olarak yansımış ve o dönemde gazete "Demokrat Parti İktidarının Nevşehir'de Yeni Bir Eseri" başlıklı bir yazı yayınlamıştır. Gazete bu hususta, Nevşehir milletvekilleri Zihni Üner, Hayri Ürgüplü, Hasan Hayati Ülkün ve Necmeddin Önder'in büyük yardımları olduğundan bahseder. Avanos'ta, Ziraat Bankası Umum Müdürlüğü'nce evsiz ziraatçı vatandaşlara 200 ev yaptırılmaya karar verilmesi, Nevşehir ve civarının bağcılarını kalkındırmak için, Ziraat Vekâleti'nin yardımlarıyla Nevşehir'in Pirenlik mevkiinde bir bağcılık istasyonunun kurulmasına karar verilmesi ve Demokrat Parti iktidarının yardımlarıyla Avanos'ta yapılacak olan ve birçok evsiz vatandaşın ihtiyacını karşılamak için 200 ev yapılacak olması ve bu evlerin ihalelerinin tamamlanması işini milletvekilleri bizzat takip etmişlerdir.

KAYNAKÇA

Arşiv Belgeleri ve Resmi Yayınlar

TBMM Albümü (1920-2010), (2010). 2. Cilt 1950-1980, 2. Basım, Ankara: TBMM Basın ve Halkla İlişkiler Müdürlüğü Yayınları.

TBMM Arşivi, TBMM Âzasına Mahsus 2427 Numaralı Zat ve Sicil Dosyası, Necmeddin Önder'in Tercüme-i hal Varakası

TBMM Arşivi, TBMM Âzasına Mahsus 2130 Numaralı Zat ve Sicil Dosyası, Hasan Hayati Ülkün'ün Tercüme-i hal Varakası.

TBMM Arşivi, TBMM Âzasına Mahsus 2131 Numaralı Zat ve Sicil Dosyası, Zihni Üner'in Tercüme-i hal Varakası

TBMM Arşivi, TBMM Âzasına Mahsus 2428 Numaralı Zat ve Sicil Dosyası, Münip Hayri Ürgüplü'nün Tercüme-i hal Varakası.

Türkiye İstatistik Kurumu(TÜİK) (2012) *Milletvekili Genel Seçimleri 1923-2011* (Türkiye İstatistik Kurumu Matbaası, Ankara).

Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi (BCA), Fon kodu: 30.11. Yer No: 02.185.38.11.

Zabıt Cerideleri

TBMM Zabıt Ceridesi, 11. Dönem, 2. Cilt, 1. İçtima, 48. Birleşim, 27. II. 1958, 918-919.

TBMM Zabıt Ceridesi, 11. Dönem, 4. Cilt, 1. İçtima, 79. Birleşim, 11. VI. 1958, 433-434.

TBMM Zabıt Ceridesi, 11. Dönem, 7. Cilt, 2. İçtima, 44. Birleşim, 24. II. 1959, 671-672.

TBMM Zabıt Ceridesi, 11. Dönem, 7. Cilt, 2. İçtima, 45. Birleşim, 25. II. 1959, 740.

TBMM Zabıt Ceridesi, 11. Dönem, 7. Cilt, 2. İçtima, 45. Birleşim, 25. II. 1959, 892-895.

TBMM Zabıt Ceridesi, 11. Dönem, 8. Cilt, 2. İçtima, 62. Birleşim, 29. IV. 1959, 434-435.

TBMM Zabıt Ceridesi, 11. Dönem, 11. Cilt, 3. İçtima, 37. Birleşim, 15. II. 1960, 896-900.

TBMM Zabıt Ceridesi, 11. Dönem, 12. Cilt, 3. İçtima, 48. Birleşim, 26. II. 1960, 633-634.

TBMM Zabıt Ceridesi, 11. Dönem, 6. Cilt, 2. İçtima, 19. Birleşim, 24. XII. 1958, 287-288.

TBMM Zabıt Ceridesi, 11. Dönem, 6. Cilt, 2. İçtima, 9. Birleşim, 1. XII. 1958, 4.

TBMM Zabıt Ceridesi, 11. Dönem, 3. Cilt, 1. İçtima, 60. Birleşim, 16. IV. 1958, 292-295.

TBMM Zabıt Ceridesi, 11. Dönem, 3. Cilt, 1. İçtima, 51. Birleşim, 26. III. 1958, 88.

TBMM Zabıt Ceridesi, 11. Dönem, 7. Cilt, 2. İçtima, 44. Birleşim, 24. II. 1959, 725.

TBMM Zabıt Ceridesi, 11. Dönem, 4. Cilt, 1. İçtima, 66. Birleşim, 9. V. 1958, 90.
TBMM Zabıt Ceridesi, 11. Dönem, 9. Cilt, 2. İçtima, 73. Birleşim, 27. V. 1959, 369.
TBMM Zabıt Ceridesi, 11. Dönem, 7. Cilt, 2. İçtima, 45. Birleşim, 25. II. 1959, 818-819.
TBMM Zabıt Ceridesi, 11. Dönem, 8. Cilt, 2. İçtima, 55. Birleşim, 1. IV. 1959, 242-243.
TBMM Zabıt Ceridesi, 11. Dönem, 2. Cilt, 1. İçtima, 39. Birleşim, 17. II. 1958, 112-114.
TBMM Zabıt Ceridesi, 11. Dönem, 3. Cilt, 1. İçtima, 50. Birleşim, 24. III. 1958, 9-11.
TBMM Zabıt Ceridesi, 11. Dönem, 8. Cilt, 2. İçtima, 55. Birleşim, 1. IV. 1959, 245.
TBMM Zabıt Ceridesi, 11. Dönem, 9. Cilt, 2. İçtima, 78. Birleşim, 8. VI. 1959, 606.

Kitaplar ve Makaleler

Ahmad, Feroz (2010). *Demokrasi Sürecinde Türkiye*, İstanbul: Hil Yayınları.
Aydemir, Şevket Süreyya (1990). *İhtilâlin Mantığı*, 4. Basım, İstanbul: Remzi Kitabevi.
Arslan, Zühtü (2013). *Türk Parlamento Tarihi TBMM XI. Dönem (1957-1960)*, 3. Cilt,
Ankara: TBMM Kültür, Sanat ve Yayın Kurulu Yayınları.
Önder, Necmettin (1990). *Yassıada'da Millî İrade Nasıl Mahkûm Edildi*, İstanbul: Dem
Yayınları.
Önder, Necmettin (2008). *Siyasi Hesaplaşma Yahut 27 Mayıs*, Ankara: İyi Bir İnsan
Yayınları.
Özsakallı, Mehmet (2009). *Yassıada Yargulamalarının Türk Basınındaki Yankıları*,
Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi, Atatürk
İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Enstitüsü.
Toker, Metin (1961). "Haftanın İçinden İbret Levhası", *Akis*, Cilt 22, S.377.

Gazeteler

"Mebuslarımızdan Biri Daha Geldi", *Yeni Nevşehir*, Sayı 118, s.1, Nevşehir 1 Ekim 1959.
"Avanos D.P. İlçe Kongresi Mebuslarımızında İştirakiyle Yapılmıştır", *Yeni Nevşehir*,
Sayı 120, s.1, Nevşehir 3 Ekim 1959.
"Mebuslarımızın Merkez Köylerindeki Tetkikleri", *Yeni Nevşehir*, Sayı 120, s.1, Nevşehir
3 Ekim 1959.
"Mebuslarımızın Tetkikleri", *Yeni Nevşehir*, Sayı 46, s.1, Nevşehir 10 Temmuz 1959
"Mebuslarımızın Halk İle Temasları Devam Ediyor", *Yeni Nevşehir*, Sayı 47, s.1,
Nevşehir 11 Temmuz 1959.

- “Mebuslarımız Üçhisar’da”, *Yeni Nevşehir*, Sayı 47, s.1, Nevşehir 11 Temmuz 1959.
- “Mebuslarımız Köylerimizde”, *Yeni Nevşehir*, Sayı 49, s.1, Nevşehir 14 Temmuz 1959.
- Mebuslarımız Avanos ve Ürgüb’te, *Yeni Nevşehir*, Sayı 50, s.1, Nevşehir 15 Temmuz 1959.
- “Sayın Mebusumuz Zihni Üner’in Gazetemiz Yazı İşleri Müdürlüğüne Gönderdiği Mektubu”, *Yeni Nevşehir*, Sayı 15, s.1, Nevşehir 30 Mayıs 1959.
- “Memlekete Feyiz Getirecek Ortadoğu Teknik Üniversitesi”, *Yeni Nevşehir*, Sayı 14, s.1, Nevşehir 29 Mayıs 1959.
- “Mebuslarımızın Tetkikleri”, *Yeni Nevşehir*, Sayı 46, s.1, Nevşehir 10 Temmuz 1959.
- “Mebuslarımız Üchisar’da”, *Yeni Nevşehir*, Sayı 47, s.1, Nevşehir 11 Temmuz 1959.
- “Mebuslarımız Köylerimizde”, *Yeni Nevşehir*, Sayı 49, s.1, Nevşehir 14 Temmuz 1959.
- “Mebuslarımız Avanos ve Ürgüb’te”, *Yeni Nevşehir*, Sayı 50, s.1, Nevşehir 15 Temmuz 1959.
- “Sayın Mebusumuz Münüb Hayri Ürgüblünün Gazetemize Teşekkürü”, *Yeni Nevşehir*, Sayı 45, s.1, Nevşehir 9 Temmuz 1959.
- “Memlekete Feyiz Getirecek Ortadoğu Teknik Üniversitesi”, *Yeni Nevşehir*, Sayı 14, s.1, Nevşehir 29 Mayıs 1959.
- “Mebusumuz Kozaklı’da”, *Yeni Nevşehir*, Sayı 43, s.1, Nevşehir 7 Temmuz 1959.
- “Mebusumuz Avanos’ta”, *Yeni Nevşehir*, Sayı 44, s.1, Nevşehir 8 Temmuz 1959.